

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรม 10 สาขา ของจังหวัดเชียงใหม่” มีวิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย คือ

1. ระเบียบวิธีวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. แผนการดำเนินการวิจัย
4. เครื่องมือในการวิจัย
5. กิจกรรมในการวิจัย
6. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อมาปรับใช้ เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยการน้อมนำพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อมาประยุกต์ใช้สำหรับการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของกลุ่มธุรกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการช่าง 10 สาขา ได้แก่ งานกระดาษ งานหนัง งานผ้าทอ งานโลหะ งานไม้แกะสลัก งานจักสาน งานเครื่องเงิน งานเครื่องรักเครื่องเงิน งานเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบ และงานศิลปประดิษฐ์ ในอำเภอเมือง อำเภอสันกำแพง อำเภอหางดง และอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อดำรงอยู่คู่กับท้องถิ่นและให้สามารถพัฒนาศักยภาพของกลุ่มงานหัตถกรรมได้อย่างอย่างสมดุลและยั่งยืน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการงานหัตถกรรมช่าง 10 สาขา ในอำเภอเมือง อำเภอหางดง อำเภอสันกำแพง และอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในโครงการ ด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage random sampling) โดยมีขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากกลุ่มผู้ประกอบการ ซึ่งคัดเลือกจาก

1) รายชื่อกลุ่มผู้ประกอบการที่ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ในงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมทั้ง 10 สาขา

2) กลุ่มตัวอย่างจากเครือข่ายผู้ประกอบการจังหวัดเชียงใหม่

3) จากผู้ประกอบการที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง ตามวัตถุประสงค์ (Purposive sampling) โดยแยกกลุ่มงานหัตถกรรม ดังนี้

1) แยกตามประเภทงานหัตถกรรมทั้ง 10 สาขา ได้แก่ ผู้ประกอบการงานกระดาษ งานหนัง งานผ้าทอ งานโลหะ งานไม้แกะสลัก งานจักสาน งานเครื่องเงิน งานเครื่องรัก เครื่องเงิน งานเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบ และงานศิลปะประดิษฐ์ ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการ

2) แยกตามประเภทการจัดตั้ง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มธุรกิจชุมชน ผู้ประกอบการ กลุ่มแม่บ้าน ร้านค้า ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละประเภท มีจำนวนทั้งหมด รวม 107 ราย

3. แผนดำเนินการวิจัย

กิจกรรมการดำเนินงาน	ระยะเวลา (เดือน)											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. ประชุมวางแผนดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1												
2. ศึกษาการบริบทด้านงานหัตถกรรมและจัดเวทีการเรียนรู้ครั้งที่ 1 เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัย และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย อีกทั้งยังสอดแทรกความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง												
3. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่เฉพาะของงานวิจัย												
4. ศึกษาบริบทและศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายสรุปผลงานระยะที่ 1 และเวทีให้ความรู้ (ดูภาคผนวก)												
5. จัดประชุมวางแผนงานวิจัยร่วมระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ตามแผนระยะที่ 2 และเวทีให้ความรู้ (ดูภาคผนวก)												
6. ศึกษาบริบทชุมชน และศึกษาการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง และเวทีให้ความรู้ (ดูภาคผนวก)												
7. ศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาผลลัพธ์จากการนำมาใช้												
8. สรุปขั้นตอนการทำงานหัตถกรรมของกลุ่มตัวอย่างพร้อมสรุปงานวิจัยในระยะที่ 2 และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (ดูภาคผนวก)												
9. สังเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินการวิจัย และนำมาเขียนเป็นรายงานการวิจัย												
10. นำข้อมูลที่ได้มาสร้างสื่อที่เป็นชุดองค์ความรู้ด้านหัตถกรรมท้องถิ่นทั้ง 10 สาขา ในรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ รวมถึงการเขียนรายงานการวิจัย												
11. จัดเวทีการเรียนรู้เพื่อประเมินผล เผยแพร่ และทำประชาพิจารณ์ รวมถึงการสรุปผลการวิจัย ระยะที่ 3												
12. ประชาสัมพันธ์และการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยในสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ ฯลฯ เพื่อประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ												

ตารางที่ 3.1 แผนการดำเนินการวิจัยในปี 2554 ของหัตถกรรม 10 สาขา

ในจังหวัดเชียงใหม่

4. เครื่องมือในการวิจัย

ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการสืบค้นข้อมูลกลุ่มงานหัตถกรรมทั้ง 10 สาขา ด้วยการจดบันทึก การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เจาะลึก ถ่ายภาพ และถ่ายวิดีโอ โดยอาศัยการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) เพื่อจัดเก็บข้อมูลงานหัตถกรรมของจังหวัดเชียงใหม่

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านงานหัตถกรรม ช่าง 10 สาขา ของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษารูปแบบ ขั้นตอนการทำงาน ข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ และวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญางานหัตถกรรมของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นชุดข้อมูลจากการรวบรวมและศึกษาขององค์กรต่าง ๆ ภาครัฐบาล ชุมชน และเอกชน โดยการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ นำไปพัฒนาให้เกิดรูปแบบงานหัตถกรรม แนวใหม่ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในสื่อต่าง ๆ ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ด้วยการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากส่วนราชการ องค์กรที่เกี่ยวข้องที่ถือเป็นผู้ร่วมการวิจัย ในท้องถิ่นด้วย ได้แก่

- 1) กรมการพัฒนาชุมชน ทั้ง 4 อำเภอ ได้แก่ พัฒนาชุมชนอำเภอหางดง พัฒนาชุมชนอำเภอสันกำแพง พัฒนาชุมชนอำเภอสันทราย และพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมศักยภาพของประชาชน ผู้นำชุมชน องค์กร เครือข่ายชุมชน เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน โดยเฉพาะด้านการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว
- 2) ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 ท่งโฮเต็ล จังหวัดเชียงใหม่ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นองค์กรหลักในการนำภูมิปัญญานวัตกรรม องค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมไทยให้มั่นคง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
- 3) ศูนย์ประสานงาน OTOP ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ นับว่าเป็นศูนย์ประสานงานด้านต่าง ๆ ในโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) จังหวัดเชียงใหม่
- 4) มูลนิธิเพื่อนสล่าล้านนา วัดโลกโมฬี อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นองค์กรที่ส่งเสริมการสร้างสร้งงานหัตถกรรมของสล่าในจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้ง ช่วยสืบสานงานหัตถกรรมท้องถิ่นด้วยการให้ความรู้ด้านงานหัตถกรรมแก่ผู้สนใจทั่วไป
- 5) โซนเขียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา 35 ถนนรัตนโกสินทร์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000 โทรศัพท์ 053 - 244231 โทรสาร 053 – 306612
- 6) เครือข่ายผู้ประกอบการถนนคนเดินวันอาทิตย์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

7) สำนักงานเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50210 : โทรศัพท์ 0-5339-7248 โทรสาร ต่อ 207

8) สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ ตั้งอยู่ที่ 1 ถนนวังสิงห์คำ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

9) สำนักงานเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัด เชียงใหม่ 50130 โทรศัพท์ 053-331904 E-Mail : 5501310@thailocaladmin.go.th หรือ skp@sankamphaeng.com

10) สำนักงานเทศบาลตำบลหางดง 999 หมู่ที่ 3 ตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัด เชียงใหม่ 50230 โทร. 053-441543, 053-442105 โทรสาร : 053-441543 ต่อ 104, 205, 308

11) หอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ THE CHIANGMAI CHAMBER OF COMMERCE 158 ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 ถนนทุ่งโฮเต็ล ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000 โทรศัพท์ : 053-241-404-5 โทรสาร : 053-241-406

12) และสถานที่ราชการ เอกชนที่เป็นแหล่งข้อมูล เช่น พิพิธภัณฑ์ หอศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ฯลฯ

4.3 ชนิดของเครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) ได้แก่ เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นลักษณะคำถาม กำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบ (Closed ended question) และคำตอบแบบเติมคำ (Open ended question) ผู้วิจัยจะสอบถามและจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ แบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์เป็น 6 ตอน ดังนี้

- 1) ข้อมูลลักษณะพื้นฐานของผู้ประกอบการ/กลุ่มธุรกิจ/วิสาหกิจชุมชน
- 2) ประวัติ ความเป็นมาของผู้ประกอบการ ด้านสังคม ศิลปวัฒนธรรม การสืบทอดและการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3) ข้อมูลทั่วไปของผลิตภัณฑ์ การบริหารการผลิต รูปแบบ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ และข้อมูลการจัดการผลิตภัณฑ์ ความต้องการ/ปัญหา/อุปสรรคที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน
- 4) ข้อมูลด้านการผลิต/ขั้นตอนการผลิต
- 5) ข้อมูลด้านการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดย่อม
- 6) วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อความสมบูรณ์แบบอื่น ได้แก่ การประชุมวางแผนงานวิจัยร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อดำเนินแผนกิจกรรม การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเห็น และหาข้อสรุปเพิ่มเติมในความสมบูรณ์ของเนื้อหา ประวัติความเป็นมา ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อติดตามผล จัดประชุม

เชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม และการเผยแพร่องค์ความรู้แก่ประชาชนผู้สนใจ จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์ ประเมินผล และสรุปผลการวิจัย

5. กิจกรรมในการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมของจังหวัดเชียงใหม่ มีกิจกรรมในการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

5.1 กิจกรรมการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อศึกษา บริบท ประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการผลิต และการสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มตัวอย่าง

5.2 กิจกรรมเพื่อให้ความรู้ การบริการความรู้ จากคณะผู้วิจัย และหน่วยงานราชการและเอกชน ในรูปแบบการสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ ฯลฯ โดยมีกิจกรรมดังนี้

5.3 กิจกรรมเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาต่าง ๆ เป็นการเผยแพร่ ผลงานวิจัย และเป็นการสืบทอดองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมทั้ง 10 สาขา โดยมีโครงการ ดังนี้

6. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการดำเนินงานวิจัยคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการลงพื้นที่ศึกษาบริบทชุมชน และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำมาประมวลผล และเขียนรายงานการวิจัย แบ่งเป็น 2 วิธีได้แก่

6.1 การเขียนพรรณนาเพื่อสรุปผลการวิจัย จากข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อนำเสนอบริบท ชุมชนงานหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 10 สาขา รวมถึงการถ่ายภาพประกอบเนื้อหา

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถิติ โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ โดยการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้ข้อมูลจากผู้ประกอบการนำมาวิเคราะห์ และคำนวณหาค่าร้อยละ จากนั้นจึงแสดงผลเป็นตารางและอภิปรายผลประกอบตัวเลขที่สถิติ